NEOLOGISME ROMANICE ȘI NEROMANICE ÎN PRESA ACTUALĂ

ELENA MUSEANU
Universitatea Româno – Americană, București

Analiza unor texte românești din presa actuală de circulație mai largă arată o frecvență remarcabilă a împrumuturilor din limba engleză. Mass-media este o sursă obiectivă pentru determinarea termenilor de interes actual în concurență cu cei deja asimilați, majoritatea de origine romanică. Interesează modalitățile de utilizare a acestor termeni în limba română (începând cu cei care nu sunt supuși niciunei adaptări formale) și, mai ales, care sunt modalitățile de a face accesibil sensul specializat.

Se vor face o serie de observații cantitative, mai ales prin raportare la termenii economici de sursă romanică, deja asimilați în limba română.

Se constată că există mai multe grade de adaptare formală și explicarea sensului specializat variază de la parafrazări stricte la determinări cantitative mai vagi.

Observațiile au fost făcute pe două paliere diferite: pe de o parte, pe baza unui dicționar de cuvinte și sensuri recente din 2014 și, pe de altă parte, prin analiza aleatorie a unor pasaje din presa de largă circulație.

Premisa importanței crescânde a împrumuturilor englezești este susținută de o serie de condiții specifice epocii actuale, caracterizată de globalizare sau mondializare. Infuzia de informație care ajunge la publicul larg prin diferite medii (prin internet, televiziune, telefonie, etc.) și prezența tot mai pregnantă a tehnologiei digitale în viața cotidiană au impus necesitatea cercetării de față. De aceea, au fost inventariate și exemplificate cuvinte, sensuri, sintagme stabile intrate din limbi străine, mai cu seamă din engleză, sau create relativ recent în română. Admitem încă de la început că limba este într-o continuă schimbare, apar cuvinte noi la tot pasul, sunt foarte cunoscute unor categorii mai largi sau mai restrânse de vorbitori și utilizate pentru un timp, unele intră in fondul lexical principal, altele, uneori, se estompează. Studiul de față încearcă să evidențieze dinamica vocabularului în perioada actuală, când lexicul limbii române cunoaște importante acumulări de cuvinte care desemnează noi realități (tehnice, financiare, economice, sociale, culturale etc.). Această mondializare – globalizare pe toate planurile favorizează implantarea neologismelor, cu avantaje în comunicare, care contribuie la o îmbogățire lexicală. Deși româna preia mai ales elemente englezești, nu renunță la fondul mai vechi, bine instalat al elementelor romanice. Standardizarea depinde de limbă. Româna preferă sursa romanică, elemente englezești neadaptate, luate ca atare, și unele adaptate în grade diferite (vezi în acest sens articularea hotărâtă complet legată sau numai cu cratimă). Faptul că limba engleză exercită cea mai puternică dintre toate influențele moderne manifestate în momentul de față asupra limbii române este un lucru unanim recunoscut, precum și faptul că aceasta se intensifică în mod constant și se face pe deplin simțită, în același timp, și asupra altor limbi de cultură și civilizație europene.

BDD-V1705 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:03 UTC)

Justificarea extralingvistică este precisă ținând seama de noile realități tehnice, financiare, economice, sociale, culturale etc. Majoritatea acestor realități au un caracter internațional, ceea ce contribuie la circulația lor în mai multe limbi, favorizând o comunicare adecvată și rapidă.

Limba română a fost invadată de anglicisme de mai bine de două decenii, iar principala sursă responsabilă de acest aflux este, mai cu seamă, presa noastră scrisă și audio-vizuală. Din acest motiv, dicționarele recente ale limbii române nu pot să țină pasul cu ritmul accelerat de îmbogățire cu anglicisme – utile sau nu – a lexicului românesc.

Interesează deci atât formele de standardizare a împrumuturilor englezești, cât și relația lor cu împrumuturile latino-romanice, mai vechi sau mai noi. Observația are în vedere faptul că multe din împrumuturile recente au indicate în dicționare atât o sursă englezească, cât și una franțuzească.

Analiza va urmări într-o primă etapă formele împrumutate recent (din *Dicționarul de cuvinte și sensuri recente*, 2014). Într-o altă etapă, se va face analiză pe fragmente de text din presă, relația dintre dicționare și texte fiind o modalitate relevantă pentru descrierea terminologiei actuale. Interesează în primul rând domeniile în care se impun termenii de sursă englezească.

Așadar, elementele lexicale selectate din *Dicționarul de cuvinte și sensuri recente*", 2014 pot fi încadrate în următoarele categorii:

1. Împrumuturi de termeni noi din limbi străine, mai ales din engleză, dar și din franceză pot fi încadrate în următoarele categorii:

a) Unele neadaptate la sistemul fonetic și morfologic al limbii române: *accesoriza, aquagym, argument, asista, asistență, bioritm, bioterorism, blog, blogger, business, card, computer, updata, upgrada, uploada* etc.

b) Altele neadaptate, utilizate ca atare: *acquis comunitar, all inclusive, anti-aging, beauty center, playstation, reality-show, roaming* etc.

2. Traduceri (calchieri) ale unor termeni din engleză și / sau franceză în română: *acord* (din engl. *agreement*), *descărca* (din engl. *download*), *fereastră* (din engl. *window*), *parolă* (din engl. *password*) etc.

3. Creații formate pe terenul limbii române: *aburi, bipui, blogări, blogărime, boldui, chatui* etc.

De remarcat în dicționarul cercetat sunt indicațiile privind pronunția cuvintelor străine, încă neadaptate la sistemul fonetic al limbii române, ca și scurtele contexte ilustrative de clarificare și de utilizare a unor sensuri.

De asemenea, dicționarul oferă pentru multe dintre cuvinte atât sursa englezească, cât și franțuzească, într-o ordine nu tocmai clară. Pentru unele apare mai întâi engleza, pentru altele, franceza (*antiviral* – din fr., engl. *antiviral, antivirus* – din fr., engl. *antivirus, big band* – cuv. engl., cf. fr. *big band*).

Multe dintre neologismele românești înregistrate în dicționare au etimologie multiplă. Proveniența diversă se explică prin faptul că asupra limbii române s-au exercitat concomitent mai multe influențe moderne, între care franceza a fost una de mare însemnătate, și, ulterior, engleza, a cărei influență se exercită actualmente din plin asupra limbii noastre.

Adriana Stoichițoiu-Ichim utilizează conceptul de *anglicism* pentru desemnarea unor „împrumuturi recente din engleza britanică și americană, incomplete sau deloc adaptate (ca atare, ele se scriu și se rostesc în română într-un mod foarte apropiat sau identic cu cel din limba de origine)" (Stoichițoiu-Ichim 2006: 171). Autoarea circumscrie în mod riguros **anglicismele propriu-zise** (clasă în care include elemente lexicale în curs de adaptare) și

BDD-V1705 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:03 UTC)

xenismele (categorie care cuprinde unități lexicale complet neasimilate). Considerăm că stabilirea graniței dintre cele două tipuri de împrumuturi este uneori dificil de stabilit. Calificarea de anglicism nu trebuie atribuită împrumuturilor adaptate din limba engleză, care au putere de circulație semnificativă și au pătruns deja în limba comună. (Stoichițoiu-Ichim 2006: 174)

Cu toate că o serie de anglicisme și americanisme ni se par inutile, aceasta nu înseamnă că ele nu ar putea să fie impuse de uzul general sau cvasigeneral.

Termenii la care facem referire au un caracter internațional, ceea ce motivează probabil folosirea lor în formă originară (tocmai pentru a fi un instrument facil de comunicare între specialiști și nu numai). Există astfel anglicisme economice din limba franceză precum: BUSINESS, BUSINESS PLAN, BROKER, DUMPING, HOLDING, LEADER, LEASING, MANAGER, MANAGEMENT ș.a. (Thiry 2004: 171-172). Iată câteva exemple din presa de largă circulație:

(1) *Ascensiunea unei femei către poziția de **leader** este îngreunată de o serie de stereotipuri.* (ziare.com, 2015, 14 mai)
(2) *Fără istoric profesional în vânzări, este greu să ajungi un agent foarte bun chiar și după un an petrecut pe post. Experiența în vânzări „**business to business**“ este decisivă.* (ZF 2014, 8 iulie)
(3) *Cei cărora le lipsește un astfel de **background** asimilează mai greu specificul fiecărei industrii, dar și cunoștințele despre produsele din portofoliul nostru.* (ZF 2014, 8 iulie)
(4) *Pe de altă parte, **managerul** de **HR** susține că orice companie are nevoie de tineri care sunt gata să demonstreze că sunt capabili să învețe lucruri noi și care se pot îndrepta în primă fază către posturi din zona administrativă, din **call-center** sau vânzări prin telefon.* (ZF 2014, 8 iulie)
(5) *BT Securities este divizia de **brokeraj** a grupului financiar Banca Transilvania. Firma a încheiat prima lună din an pe locul al șaselea în clasamentul **brokerilor** de la bursa din București, cu rulaje intermediate de 66,5 mil. lei.* (ZF 2015, 4 februarie)

Cercetarea termenilor de origine englezească este utilă pentru a observa perspectivele influenței limbii engleze în vocabularul românesc, chiar dacă „cu siguranță multe dintre aceste cuvinte nu vor rămâne în limbă pentru că nu satisfac condițiile de asimilare la limba română” (Stoichițoiu-Ichim 2006: 19). În presa românească actuală putem identifica foarte multe anglicisme care, deși aparțin unor terminologii, definițiile acestora nu se regăsesc în dicționare generale sau specializate, acest lucru dovedind în unele cazuri că au depășit granițele strictei specializări, mergând spre limba comună.

În limba română actuală, se remarcă, în ceea ce privește termenii care se grupează în perechi sinonimice, o preferință pentru cuvintele englezești; astfel, nu mai folosim substantivul *țintă (*cu sensul de *țel de atins)*, l-am înlocuit cu anglicismul *target*, un anumit eveniment nu are o *urmare sau o influență,* ci, mai nou, *un impact* asupra cuiva. Deși pare a fi deosebit de puternică, influența engleză are anumite limite față de influența latino-romanică. Se poate constata incapacitatea limbii române de a asimila verbe sau adjective, întrucât, în limba engleză, mărcile flexionare ale părților de vorbire în discuție nu diferă prea mult de cele ale substantivelor. Destul de multe împrumuturi englezești se scriu și se pronunță ca în limba de origine, fiind simțite ca englezisme autentice. Ni se pare necesară precizarea că, în prezent, ca și în trecut, anumite categorii de vorbitori manifestă preferința pentru utilizarea unor

BDD-V1705 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:03 UTC)

termeni anume. Cei familiarizaţi cu folosirea calculatorului au tendinţa de a utiliza chiar şi în vorbirea cotidiană termeni precum: *procesa, procesare, upgrada, upgradare etc.* Astfel, răspândirea sau generalizarea în limbă a unor împrumuturi neologice depinde, în mare parte, de preocupările vorbitorilor, dar şi de nivelul de cultură şi educaţie al acestora.

Analiza din perspectivă semantică întreprinsă pe cuvintele împrumutate recent, de origine *franceză*, demonstrează că marea majoritate aparţine ramurilor celor mai importante ale ştiinţei şi ale culturii, acelor domenii în care s-au realizat, în ultimele decenii, cele mai mari progrese şi inovaţii. Termenii sunt repartizaţi pe domenii după cum urmează: medicină, biologie, tehnică, artă, cinematografie, fizică, aviaţie, alimentaţie, literatură, vestimentaţie, electricitate, informatică, muzică, farmacie, astronautică, psihologie şi televiziune. Neologismele provenite din franceză sunt de două tipuri: împrumuturi lexicale şi franţuzisme, xenisme de origine franceză, termeni neadaptaţi încă la sistemul lexico-gramatical al limbii române. La termenii împrumutaţi din franceză se adaugă cuvinte care apar cu etimon multiplu, şi anume cu 2-4 etimoane, dintre care unul francez. În marea majoritate a cazurilor, este de remarcat că elementul francez a apărut în extensia maximă, deci la toate cuvintele din categoria semantică respectivă. Remarcăm, la nivel semantic, posibilitatea formării unor câmpuri semantice pornind de la domenii pentru care cultura franceză este cunoscută şi recunoscută în lume. Unul dintre aceste domenii este gastronomia franceză renumită, aşa încât câmpurile semantice vor porni de la brânzeturi şi de la dulciuri. Apetenţa românilor pentru lux, în special pentru aria culinară de lux, a făcut ca multe dintre produsele considerate scumpe să pătrundă pe piaţa de consum de la noi, devenind accesibile tuturor, ceea ce a intermediat pătrunderea acestor termeni. Vom prezenta câteva tipuri de brânzeturi şi de dulciuri:

- brânzeturi de tip caşcaval: *Emmental, Gruyère*
- brânzeturi moi, asemănătoare cu cele topite: *fondue;*
- brânzeturi de capră: *chèvre-blanc ;*
- brânzeturi de oaie: *Roquefort;*
- brânzeturi cu pastă moale, maturată: *Brie, Camembert, Neufchatel, Reblochon;*
- brânzeturi cu pastă semitare sau tare: *Raclette, Port-Salut, Beaufort;*
- câmpul semantic al dulciurilor cuprinde: *clafoutis, crème brùlée ; frangipane, gofră, mousse, pain d'épis; sabayon; tartă, vacherin* ş.a.m.d.

Este greu de prezis în ce măsură aceste ultime împrumuturi, cele din domeniul gastronomiei, vor avea o şansă de extindere datorată deschiderii României spre standardele comerciale internaţionale. Datorită faptului că unii termeni au fost folosiţi atât în engleză, cât şi în germană, putem spune că tendinţa termenilor culinari francezi este aceea de a deveni internaţionali.

Influenţa *italiană* revine recent în atenţia publicului larg datorită fenomenului de „migraţie" a forţei de muncă în Italia. În limba română, elementele recente italiene se pot clasifica în două categorii: împrumuturi şi xenisme. Împrumuturile sunt reprezentate printr-un număr relativ mic de termeni. F. Dimitrescu observă că în etapa actuală a românei se remarcă faptul că majoritatea elementelor italieneşti fac parte din domeniul ştiinţific şi tehnic, din activitatea mafiilor de tot felul, din acela al noilor meserii, al literaturii, al sportului (Dimitrescu 2003: 145). Astfel, provin din italiană (Dimitrescu 2003: 78), după cum o indică fonetica lor, cuvintele *travestit, tranzistorizat.* Cuvintele italiene, xenismele italiene şi-au păstrat scrierea şi pronunţarea din limba de origine. Sub raport semantic, se observă formarea a numeroase câmpuri lexico-semantice:

BDD-V1705 © 2015 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:03 UTC)

- al pastelor făinoase: *connelloni, farfalle, fettuccine, fusilli, gnocchi, lasagna, linguine, mafaldine, pappardelle, penne, ravioli, rigatoni, spaghettini, tagliatelle, tortellini;*
- al brânzeturilor: *gorgonzola, mascarpone, mozzarella, pecorino, ricotta, taleggio;*
- al tipurilor de băuturi pe bază de cafea: *caffe latte, corretto, doppio, machiatto, ristretto;*
- al dulciurilor: *amaretto, cantuccini, panettone, pannacotta, straciatella, tiramisu* etc.

Foarte multe dintre cuvintele împrumutate din italiană pot fi încadrate în câmpul semantic al produselor alimentare. Desinența de plural atașată neologismelor care s-au încadrat în categoria femininelor este *–e*: *bruschette, lasagne*. De remarcat este faptul că o parte a substantivelor din câmpul lexico-semantic al pastelor au fost preluate în forma de plural și realizează acordul în limba română cu înțelesul de plural: *farfalle, gnocchi, penne, ravioli.*

Putem spune că tendința de internaționalizare a lexicului românesc va permite menținerea în segmentul activ al limbii a unora dintre aceste elemente, mai ales datorită faptului că valoarea lor este denotativă, fiind strict asociată cu realitatea extralingvistică pe care o reprezintă, realitate care constituie o noutate față de domeniul autohton. Împrumuturile reprezintă astăzi mijlocul cel mai important de îmbogățire a lexicului romanesc.

Manifestarea fenomenului de anglicizare și în țara noastră se datorează condițiilor social-politice actuale precum și lărgirii relațiilor economico-financiare cu lumea occidentală, cuvintele englezești fiind utilizate de specialiști pentru comunicarea și informarea în toate domeniile de activitate (unde sunt preferați termenii originali), precum și de vorbitori, care utilizează engleza ca limbă internațională de comunicare. Această avalanșă de unități lexicale se pune pe baza dezvoltării științei, tehnicii și comunicațiilor, domenii unde circulația terminologiei specifice este facilitată de gradul relativ mare de cunoaștere a limbii engleze. Realitățile denumite de anglicisme necesită o desemnare monosemantică, neechivocă, cărora li se adaugă și caracterul internațional. Neologismele sunt inevitabile si, uneori necesare sau, cel puțin, utile realităților extralingvistice. Caracterul dinamic al limbii române este susținut de flexibilitatea pe care o dovedește limba, manifestată atât la nivelul mijloacelor interne de îmbogățire, cât și la nivelul celor externe.

SURSE

ZF – „Ziarul financiar” – ziar
http://www.ziare.com/
Dicționarul de cuvinte și sensuri recente, 2014, André Dănilă, Elena Tamba, București, Editura Litera.

BIBLIOGRAFIE

Bidu-Vrănceanu, Angela, 2007, *Lexicul specializat în mișcare*, București, Editura Universității din București.
Bidu-Vrănceanu, Angela (coord.), 2010, *Terminologii* I, București, Editura Universității din București.
Dimitrescu, Florica, 2003, *Drumul neîntrerupt al limbii române,* vol. II, Clusium, Cluj-Napoca.

BDD-V1705 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:03 UTC)

Stoichițoiu-Ichim, Adriana, 2006, *Aspecte ale influenței engleze în româna actuală,* București, Editura Universității din București.
Stoichițoiu-Ichim, Adriana, 2007, *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influențe, creativitate,* București, Editura ALL.

ROMAN AND NON-ROMAN NEOLOGISMS IN CURRENT PRESS

(*Abstract*)

The English influence in terms of quantity in the Romanian language, especially in press texts is remarkable. Extralinguistic justification is precise taking into account the new financial, economic, technical, social, cultural realities. Most of these realities have an international character, which contributes to their movements in multiple languages, encouraging appropriate and rapid communication. Mass media is an objective source for determining the terms of current interest in competing with those already assimilated, the majority of Roman origin. The use of these terms in Romanian language is important, from those which are not subject to any formal adjustments and, most importantly, what are the ways to make the specialized meaning accessible.

BDD-V1705 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:03 UTC)